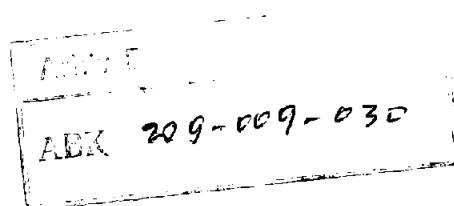

4

ARHIV BOSANSKE KRAJINE
BANJA LUKA

GAZIC DERVIS-DEDO

NASILJA NACIONALISTA 1923-1925.GODINE
U BANJOJ LUCI

L e g e n d a :

- Sjećanja D.Gazića netirana u Arhivu Bos.krajine u Banjoj Luci 27.februara 1978.godine na dvije stranice mašinom kucanog i autoriziranog teksta;
- Sjećanja netirana u 7 istovjetnih primjeraka: po dva kod autora i u Arhivu, a po jedan u Muzeju Bos.krajine, Redakciji edicije "Banja Luka u novijoj istoriji" i Institutu za istoriju u Sarajevu.

SADRŽAJ : Djeleovanje nacionalističkih organizacija SRNAO i HANAO u Banjoj Luci.Fizički napad na Veselina Maclešu.Obračuni među nacionalistima.Krvavi incident i reagovanje banjalučke javnosti.

GAZIĆ Derviš-DEDO

NASILJA NACIONALISTA 1923-1925.GODINE

Još kao dječak i šegrt na obućarskom zanatu vidjao sam brojne primjere nasilja velikosrpskih i velikohrvatskih nacionalista. Nasilja su započela još u vrijeme Obznane i Zakona o zaštiti države kroz djelovanje Narodne garde iz koje se obrazovala organizacija srpske nacionalističke omladine - SRNAO. Uz blagonaklonost i podršku režima, a naročito Radikalne stranke i njenih vođa u Bos. krajinu započele je divljanje organizacije SRNAO sa batinaškom praksom terorisanja stanovništva. Svoju je aktivnost usmjerila naročito prema radničkom pokretu, naročito tamo gdje su se organizirale tarifne akcije i gdje su organizirani štrajkovi. One što su nekada činili zvenaši u suzbijanju tarifnih akcija i štrajkova nastavili su članovi organizacije SRNAO. Meta njihovog napada bila je i Radićeva HRSS koja se u to vrijeme nalazila u opoziciji prema režimu. Kao i srpski nacionalisti, tako su i hrvatski nacionalisti, predvođeni frankovcima i klerikalcima, obrazovali svoju organizaciju HANAO. Među ovim organizacijama dolazile je do učličnih obračuna. Članovi SRNAO i HANAO bili su naoružani ne samo batinama, nego i hladnim oružjem. Neki članovi SRNAO imali su i vatrene oružje i s njim pretili građanima, naročito poslije pijančevanja. Ponašali su se slično kao i fašisti u Italiji, koji su im bili uzor.

Uz političku, ekonomsku i moralnu podršku režima članovi organizacije SRNAO mogli su se ponašati kako su htjeli i batinati koga su stigli. Posebno su bili bahati kada su bili u grupi. Bili su na udaru svi oni koji su odbili da im se pridruže, a naročito napredni omladinci. Među onima koje su istakli bio je i Veselin Masleša.

Organizacija SRNAO imala je svoje presterije u gradu, a i jednu presteriju u Gornjem Šeheru. Na čelu male grupe Muslimana, članova SRNAO, bio je obrtnik Derviš Burkić. No, ekspektura SRNAO u Gornjem Šeheru brzo je zamrla.

Za HANAOCVE uzor je bio Josip Frank. Njihov kolevedja u Banjoj Luci bio je Viktor Gutić. I njima su bili uzor fašisti u Italiji. Zaštićivali su česte skupove Hrvatske republikanske seljačke stranke, naročito u zimu 1924/1925. godine pred februarске izbore 1925. godine.

Pred ove februarске izbore 1925. godine razmahali su se i jedni i drugi nacionalisti, s tom razlikom što su srnaovci bili brojčano jači i uživali blagonaklonost upravnog aparata u Banjoj Luci.

Reagiranjem javnosti na nasilja srnaovaca sve je više raslo, ali se vlast na sve to oglušivala. Merala je i ona da interveniše poslije jednog krvavog incidenta. Ranije predstavnici vlasti nisu intervenisali premda su srnaovci poslije svojih bacanja razbijali izloge i prezore kuća, razbijali radnje, napadali mirne građane, stvarali gužve i galamili u noćnim satima itd., sve ono što su terorističke grupe inače praktikovale.

Nije mi poznat povod ovog incidenta, ali znam da su napali na grupu mladića među kojima su bili braća Ahmet i Salih Sarač. U gostionici je započela tuča i sevnuli su noževi. Salih je bio povredjen, a Ahmet Sarač u nastupu gnjeva nožem je povredio jednog 6-8 srnaovaca. Teže povredjen Salih Sarač odmah je otpremljen u bolnicu, ali su i srnaovci morali tražiti medicinsku zaštitu.

Banjalučka javnost masovno traži od organa vlasti da se već jedanput stane na kraj teroru članova organizacije SRNAO i HANAOC. Vlast je preduzela neke mjere jer je njihovo divljanje prestalo. Vjerovatno su im uskratili novčana sredstva i oduzeli prostorije. Po svoj prilici i njihovim je zaštitnicima politički smetalo razularenje djelovanje srnaovaca.

27. februar 1928. godine

Banja Luka

Derviš
(Derviš Gazić)

